

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2021-10-04

Diarienummer N164-1037/21

Handläggare

Erik Banck, Marie Larsson

Telefon:031-3679016

E-post: marie.larsson@socialcentrum.goteborg.se

Svar på remiss gällande förslag på nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56)

Förslag till beslut

Socialnämnden Centrum tillstyrker *Förslag på nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56)* och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som Göteborgs Stads yttrande till justitiedepartementet.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Justitiedepartementet har gett Göteborgs Stad möjligheter att ge synpunkter på betänkande av utredningen om utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige (Ju 2020:06). Socialnämnden Centrum har utifrån särskilt ansvar inom familjerätt och adoption fått i uppdrag att direktbesvara remissen.

Förslagen i utredningen avser att skapa ökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige. Man vill med förändringarna åstadkomma en mer ändamålsenlig, jämlik och modern reglering om föräldraskap i internationella förhållanden. Förslagen vill också på ett bättre sätt än idag säkra barnens rättigheter genom att deras faktiska familjeförhållanden, även juridiskt kan fastställas.

Förvaltningen delar utredningens inställning till de förbättringar som en det nya regelverket skulle bidra till. De förändringar som föreslås skulle skapa en större jämställdhet då de kvinnor i en samkönad relation som inte fött barnet lättare skulle kunna erkännas som barnets moder. Vidare är det förvaltningens uppfattning att lagförslagen skulle stärka barnperspektivet då de inte längre skulle riskera att förlora en rättslig förälder vid migration. Det är också positivt att lagförändringen likställer möjligheterna att fastställa juridiskt föräldraskap oavsett kön.

Bedömning ur ekonomisk dimension

För förvaltningen bedöms förändringarna inte medföra några omfattande skillnader i vårt arbete, vare sig ur ett klient- eller medarbetarperspektiv. Det kommer därför inte heller påverka ekonomin i förhållande till nödvändiga resurser för uppdraget.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förslagen bedöms inte medföra några ekologiska konsekvenser för staden.

Bedömning ur social dimension

Utredningen har sin utgångspunkt och sitt särskilda fokus på barnens rättigheter. Nuvarande lagstiftning kan leda till att barn vid flytt till Sverige förlorar sin familjerättsliga status, vilket i sin tur kan strida mot barnets rättigheter enligt barnkonventionen och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Utredningens olika förslag på förändringar ska säkra barnens rätt till att deras faktiska familjeförhållanden, även juridiskt kan fastställas.

Utredningens förslag syftar också till att göra lagstiftningen könsneutral genom att faderskap och moderskap ska betraktas lika angående rättigheter och möjligheter till juridiskt föräldraskap. Ny lagstiftning ska fokusera på att stärka den faktiska familjesituationen och det tilltänkta föräldraskapet oavsett förälderns juridiska kön.

Samverkan

Samverkan har skett i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) 2021-10-12.

Bilagor

1. Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56)

Ärendet

Justitiedepartementet har gett Göteborgs Stad möjligheter att ge synpunkter på betänkande av utredningen om utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige (Ju 2020:06). Socialnämnden Centrum har utifrån särskilt ansvar inom familjerätt och adoption, att direktbesvara remissen med kopia till stadsledningskontoret.

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 2021-10-26.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade den 27 februari 2020 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige. Syftet var att åstadkomma en mer ändamålsenlig, jämlik och modern reglering om föräldraskap i internationella förhållanden.

Utredningen har som uppdrag att:

1. överväga utökade möjligheter till att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige för den kvinna som inte har fött barnet.
2. överväga att införa regler om utländska moderskap för en kvinna i en samkönad relation som inte har fött barnet och inte heller är gift eller sambo med den kvinna som fött barnet och där den födande kvinnan enligt utländsk lag anses vara mor även i Sverige.
3. överväga att införa en lagreglering som gör det möjligt för en tilltänkt förälder att bli rättslig förälder till ett barn i Sverige som har tillkommit efter ett surrogatarrangemang i utlandet, när detta krävs med hänsyn till barnets rätt till privatliv och barnets bästa.
Med begreppet tilltänkt förälder avses i det följande en person som har ingått ett surrogatarrangemang med en surrogatmoder och som i ett annat land betraktas som rättslig förälder till det barn som har tillkommit efter surrogatarrangemanget.

Nya regler om föräldraskap efter assisterad befruktning utomlands

För att utländska föräldraskap ska erkännas eller gälla i Sverige krävs det som utgångspunkt stöd i lag. Det saknas idag lagregler om vad som gäller när en fråga om föräldraskap för den kvinna i ett samkönat par som inte har fött barnet har internationell anknytning. Avsaknaden av lagregler innebär att föräldrarna och barnet inte sällan måste genomgå en utdragen process för att uppnå samma familjerättsliga status, som redan etablerats utomlands. Dessutom innebär nuvarande regler, vilka bara omfattar faderskap i internationella situationer, att det görs en omotiverad skillnad mellan samkönade och olikkönade par.

Det föreslås därför att lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor i stora delar arbetas om för att även omfatta föräldraskap för den kvinna i en samkönad relation som inte fött barnet och moderskap i vissa fall, bland annat för den kvinna som inte fött barnet och inte heller var gift eller sambo med den som fött barnet. Som en konsekvens av att lagen därmed inte längre begränsas till faderskapsfrågor utan gäller olika föräldraskap, föreslås den byta namn till lagen om föräldraskap i internationella situationer.

Utredningsförslaget syftar till att fler barn ska få båda sina föräldrar registrerade som juridiska föräldrar och vårdnadshavare när de flyttar till Sverige, inte bara den som fött barnet. Idag får barn till två kvinnor inte svenskt medborgarskap om inte den födande

mamman är medborgare här. Den av föräldrarna som inte födde barnet registreras heller inte som förälder i Sverige. Förslaget innebär också att samkönade familjer, där någon av föräldrarna är svensk medborgare men bor utomlands, kommer räknas som en familj även i Sverige.

Utredningen föreslår även att motsvarande regler ska gälla faderskap efter surrogatarrangemang, för den man som inte har genetisk koppling till barnet och som inte var gift eller sambo med den som fött barnet. På så vis kommer regleringen bli konsekvent och förutsebar.

Nya regler om föräldraskap efter en flytt till Sverige för barn som tillkommit efter ett surrogatarrangemang

Det finns inte någon samsyn internationellt i frågan om det bör vara tillåtet att bli förälder genom ett surrogatarrangemang eller inte. I svensk rätt finns det inga regler om surrogatarrangemang och det är inte tillåtet att genomföra surrogatmoderskap i svensk hälso- och sjukvård. Det finns inte heller några regler som gör det möjligt för en tilltänkt mor att rättsligt betraktas som barnets mor i Sverige, bortsett från vad som gäller för adoption. Surrogatarrangemang förekommer dock i flera länder. En rimlig utgångspunkt är att föräldrar och barn som flyttar till Sverige inte ska behöva förlora den familjerättsliga status man hade innan flytten. Att ett barn förlorar sin familjerättsliga status riskerar att strida mot barnets rättigheter enligt barnkonventionen och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Nya regler om föräldraskap för barn som tillkommit efter ett surrogatarrangemang, när de tilltänkta föräldrarna har sin huvudsakliga anknytning till Sverige

Det förekommer att ofrivilligt barnlösa åker utomlands för att få barn genom surrogatarrangemang. För par i Sverige som ingår surrogatarrangemang utomlands finns det i de flesta fall med befintliga regler en rättslig koppling mellan barnet och en av de tilltänkta föräldrarna på grund av genetiska band. Barnet kan då endast få en rättslig anknytning etablerad till en av de två tilltänkta föräldrarna (vanligtvis endast fadern).

I andra fall då genetiska band helt saknas, kan det hindra möjligheten för barnen att få rättsliga företrädare i Sverige. Man bedömer i utredningen att barnets rättigheter kräver att det finns ett regelverk som möjliggöra att en rättslig relation kan etableras till båda de tilltänkta föräldrarna, i vart fall när det redan har uppkommit en faktisk familjerelation mellan barnet och den tilltänkta föräldern. Att det idag saknas förutsebara och tydliga regler om vad som gäller för det rättsliga föräldraskapet för barn i dessa situationer försätter framför allt barnet i en rättsligt osäker situation.

Utredningen föreslår också att man ska kunna adoptera ett barn, som man är juridisk förälder åt, utan att vara gift eller sambo. Man bedömer att det rättsliga erkännandet i Sverige av en faktisk familjerelation mellan barn och tilltänkta föräldrar bör ske inom ramen för den befintliga adoptionslagstiftningen och föreslår därför undantag i de nuvarande adoptionsreglerna vid synnerliga skäl.

Utredningen föreslår också en ny regel om att rätten, efter anmälan av socialnämnden, ska anförtro vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare när ett barn saknar

vårdnadshavare. Regeln kan tillämpas om en ansökan om adoption drar ut på tiden eller om förutsättningarna för en adoption inte är uppfyllda.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen delar utredningens slutsatser och ser positivt på förslagen. Förändrade regler bedöms kunna åtgärda en del brister i nuvarande lagstiftning och bidra till de förbättringar som man lyfter fram. Lagförändringar som föreslås skulle exempelvis skapa en större jämställdhet då de kvinnor i en samkönad relation som inte fött barnet lättare skulle kunna erkännas som barnets moder.

Vidare är det förvaltningens uppfattning att lagförslagen skulle stärka barnperspektivet då barnen inte längre skulle riskera att förlora en rättslig förälder vid migration. Det är också positivt att lagförändringen likställer möjligheterna att stärka de faktiska familjeförhållandena med rättsligt föräldraskap, oavsett juridiskt kön.

Förvaltningen ser en viss risk när det gäller lagförändringar som berör surrogatmoderskap då det finns vissa etiska dilemman att förhålla sig till i frågan. Ny lagstiftning som underlättar de juridiska förutsättningarna på området skulle kunna bidra till en ökning av surrogatarrangemang och att vi som land positionerar oss i frågan. En sådan förändring skulle i så fall behöva ses ur ett bredare perspektiv och eventuella konsekvenser för alla inblandade behöver belysas.

Utredaren förtydligar dock att lagförslaget inte ska anpassas i syfte att underlätta för svenska medborgare att genomgå sådana arrangemang i utlandet. Vår bedömning är därför att förslagen främst berör de barn som redan är födda och vars intresse för trygghet och rättssäkerhet får väga tyngre än intresset att motverka surrogatarrangemang i utlandet.

Åtgärder som eventuellt ska reglera planering av sådana arrangemang borde rikta sig till föräldrarna och inte mot deras barn. Förvaltningen vill lyfta in att så länge frågan om surrogatmoderskap är oreglerad finns alltid en risk att människor tar saken i egna händer och att skydd och säkerhet för de inblandade då är lågt, även med de förändringar som föreslås i förevarande utredning.

För förvaltningen och uppdragen inom familjerättsliga området bedöms förändringarna inte medföra några omfattande skillnader i arbetet, vare sig ur ett klient- eller medarbetarperspektiv.

Socialförvaltningen Centrum

Michael Ivarson
Förvaltningsdirektör

§ 274 Svar på remiss gällande förslag på nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56)

N164-1037/21

Socialförvaltningen Centrum har 2021-10-04 upprättat ett tjänsteutlåtande i rubricerat ärende.

Beslut

Socialnämnden Centrum tillstyrker Förslag på nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56) och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som Göteborgs Stads yttrande till justitiedepartementet.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Dag för justering

2021-10-19

Vid protokollet

Sekreterare

Lovisa Varenius

Ordförande

Nina Miskovsky

Justerande

Ulf Carlsson